

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarum Berättat av:
Uppteckningsår: avskr. 1942. Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

Hvad menades med "troll"? Och vad var troll för något? s. 1-4.
Om Jättarne. s. 4-10
Skogstrollen, m.m. s. 10-16.
Gastar. s. 16.
Oärliga lantmätare. s. 17.
Näcken eller Bäckahästen. s. 23.
Skosnufvan. s. 28.
Elvorna. s. 30.
Vården. s. 31.
Vårdträd. s. 35.
När Jon vid Dammen skulle ta räven. s. 40.
Gammeldags kyrkobruk. s. 48.

ACC. NR

8470

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hvad menades med " troll " ? Och vad var troll för något ?

Alla folkslag ha säkerligen från början, såsom varande enkla naturfolk, haft svårt att bilda sig någon föreställning om naturens egendomliga företeelser och därför på måfå tänkt sig någon slags mystik vilande över alla för dem oklara begrepp. Och därför funnit på att, så att säga befolkat alla vrår och skrymslen med ett slags underliga varelser som de givet benämningen " troll ", i vårt språk. Granskar man de gamles berättelser, eller sägner, så finner man snart att ordet " troll " , enbart och utan något tillägg, varit det äldsta och ursprungligaste ! Längre fram då man bildat sig något bättre begrepp om de så kallade trollen indelades de i flera slag såsom Bergstroll och skogstroll. Vardera vidare delad i flera arter.

De äldsta trollen tyckas att ha funnits i massor. Man kunde råka ut för dem i luften, i vattnet och överallt på marken. Och mötet blev alltid obehagligt för människan. Trollen syftade således alltid att göra folk skada och obehag ! Voro således i högsta grad ondskefulla ! Man hörde aldrig de gamle omtala att trollen gjordt människorna någon nytta, såsom det kunde berättas att bergstrollen

Skriv endast på denna sida !

ACC. N:R.

M 8470-2.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gjorde. Vid vissa tillfällen såsom då kvinnor fått barn, när man ville bygga hus eller när man flyttade in i ett nybyggt hus, passade gerna trollen på att göra folk skada, så att sådana tillfällen voro särskildt kritiska !

Det låg en synnerlig svårighet i att kunna akta sig för trollens onda anslag deri: Att man icke kunde se dem. Man kunde någon gång få höra dem, och deras närvaro förnams tydligt genom de många fula och skadliga spratt de spelade människorna. Någon gång hörde man sägas att någon sett ett skynt av något troll, men i allmänhet beskrevs de såsom osynliga. I folktron ansågs de såsom inkarnationen av all ondskan och elakhet ! Man sade om en riktigt elak och stygg människa: " Du ä så stygg och elak som ett troll " ! Och fastän ingen kunde säga sig ha sett hur ett troll i verkligheten såg ut, föreställde man sig dem såsom ytterst fula. Derfor sade man om en ful människa: " Den är le som som ett troll " Och om en som var både ful och elak sade man : " Den ä så etter-besatt på alla vis, så en kan göra tröllsmörja utav den !

Lägger man ihop det ena med det andra, och låter förståndet gallra bort det onaturliga i de många sägnerna om trollen, så fram-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 8470:3.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Brölme Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- står tydligt att med "troll" kan icke menas något annat än människor som allaredan funnits här i landet, då våra förfäder först kommo hit ! Det tyckes, som om dessa urinnebyggare, som våra fäder kallade troll icke varit något stridbart folk, som med vapen satte sig till motvärn. Men i stället genom list och förslagenhet förstått att ingiva en känsla av beständig osäkerhet och vars onda anslag och lömska skadegörelser satt en helsosam skräck i ~~x~~ inkräktarne som icke visste sig någon utväg att skydda sig själva eller sin egendom för trollens listiga anslag. Och därför blivet betraktade såsom onda andar = troll !

Fastän här i Bleking visst inte var brist på sägner om de gamle trollen förekom ändå inte några som berättade något om vad trollen levde av ! d.v.säga: Deras näringsfång. Man måste ju antaga att de varit fiskare och jägare Något annat kunde icke stå vildar till buds, här i vårt klimat Ej heller talade någon sägen om att de idkat boskapsskötsel Vilket deremot tillades de sednare uppträdande Bergatrollen eller jättarne ! Men granskar man sägnerna noga vill det synas som om de ursprungliga trollens minne, för en lång tidsperiod trängts till sidan just av jättarnes framträdande, och först

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8470:4

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

då även dessa stid var tillända hade urtrollen ånyo framstått såsom en ny upplaga ! Nu kallade " skogstroll " .

Såväl sjelva karaktersdragen: Ett undandolt levnadssätt i skogens dunkla skrymslen, tillika med en listighet och förslagenhet i att kunna åstadkomma skadegörelser på den bofasta befolkningen såväl som på deras egendom samt en derav följande outrotlig fruktan för dessa skogstroll låter förmoda att det just är de gamle urinebyggarna som ånyo trätt i förgrunden efter jättarnes försvinnande !

Om Jättarne .

Jättarne förekommo i de Blekingska sägnerna under flera namn! Sålunda kunde de kallas både Berga-troll och Berga-folk förutom det vanliga namnet jättar. I sägnerna beskrivas de såsom ovanligt stora och starka samt alltid benägna till strid och slagsmål. Att med jättar eller bergatroll icke avsågs andra väsen än människor framgår tydligt av sägnerna, som omtalar dem såsom varande av olika kön. Många sägner talar om att bergakäringen gjordt människor tjänster och andra att folk vid tillfällen gjort bergafolken tjänster. Att bergafolket idkade boskapsskötsel finna vi derav att de ibland

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8470: 5-

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bytte kor eller getter med folket i byarne och det sades om sådana djur att de i alla avseenden voro bättre än de bofasta folkens kreatur. Härav tyckes framgå att bergafolket varit utmärkta kreaturs-skötare, som förstått att på något sätt förädla sin kreaturstam. Kanske att de vid sin invandring hit kommo från ett land der kreaturskötseln stod högt. Men i handslöjder stodo de efter den bofasta befolkningen ! Sålunda berättades att till Björnamåla kom en gång en jättehere och erbjöd sig att arbeta vid slåttern hela hösten om han derför erhöill en ny lie. På fråga: Vad han skulle ha lien till sade han att om han hade en lie så gick det fortare för honom att samla gräs till sina kor för vintern än nu han måste rycka av gräset för hand ! Någon gång hände att en bondson ingick giftermål med en jättedäka så berättades att då en bonnahere en gång var till skogs för att hugga gärdsel träffade han en jättedäka som vaktade sin fars kor i hagen. Heren fick behag till däkan och gifte sig med henne lite derefter ! Och sades det, han fick av jätten en hel skäppa silverpengar i hemgift, så han blev den rikaste bonden i hela byn.

Det gamla trollet i Loberget: I dagligt tal kallad "Lobjärs-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

8470:6.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-gubben" skulle vara av jätteslägt och omtalades såsom ovanligt stor och stark ! (Se min föregående uppsats: " Om Loberget " 1933)

I Knaggalids klint: Ett högt berg å Knaggalids egor, vars höga lodräta stup höjer sig strax intill Mörrumsåns östra strand. Bodde förr en jätte kallad " klintagubben". Om honom sjelv fanns icke just så många sägner. Men om hans käring kallad " Stora Mor i klinten" fanns det så många fler. Hon beskrives såsom " förskräckligt stor och manhaftig ". Men på samma gång fridsam och godmodig. Hos den ene av Härnäs bönder hade hon ofta för vana att helsa på och gjorde detta bondfolk stora tjänster så att bonden var rik och förmögen. Men för sina tjänster ville hon ha gottgörelse i någon form ! Heldst tyckte hon om brännvin och fick hon ett tvåkannekrus sådant, satte hon kruset till munnen och tömde alltihop i ett drag ! Varpå hon mysande av belåtenhet förklarade: " Att nu fick Stora Mor en skvätt som kändes " !! Härnäs gårdar ligger på vestra sidan om ån, som här är delad i flera ganska breda och starkt brusande strängar. Men detta utgjorde intet hinder för Stora mor. Hon tog inte mer än ett steg över varje ström, lika obesvärat som när en annan stiger över

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8470:7

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnekulla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en liten rännil. Hon blev till slut ihjelslagen av åskan och sen försvann även Klintagubben !

I allmogens vardagsspråk förekom flera uttryck med hänsyftning på jättarne En liten åtskillnad förmärktes dock, beroende på vad det rörde sig om. T.ex.: Om en person som var mycket stark kunde sägas både Du är stark som en jätte, och likaså: du är stark som ett bergtroll ! Men talades om någon som var rik, så sade man alltid " Han är så rik som ett bergtroll ! och sade aldrig: " Han är så rik som en jätte" !

Hvarför skillnaden i namn härvidlag så noga poängterades, då i alla andra fall, det var likgiltigt om man sade: jätte eller bergtroll, har jag aldrig kunnat få någon förklaring över.

Jättarne eller bergstrollen höllo sig även med hundar Någon gång har deras hundar hörts skälla in i berget Och om någon blev så god vän med ett bergstroll att han kunde få köpa eller byta sig till en av deras hundvalpar så blev denne den äldra bästa jagthund man kunde önska sig ! Härav kan vi förstå att jättarne både hade en god hundras och att de inövat sina hunder till jagt. " Johan Tran " från Tranemåla (Han reste till Amerika på 1840 talet) var den

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M. 8470:8.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ende i alla våra orter, som hade ett par hundar som sades vara avkomlingar efter hundar från jättarnes hundras De skulle sett ut till både färg och form som våra brune långsträckte rävhundar, bara något större i kroppen !

Johan sköt hundarne innan han reste. Det sades att han förpliktat sig vid sin själs salighet att icke låta någon annan få djuren, när han inte längre sjelv ville ha dem Det påstods att han skrivet kontrakt med sjelva Oden härom !

Det framgår icke av de sägner jag hört, att bergatrollen haft något umgänge med urtrollen såsom de hade med den bofasta befolkningen. Det har nog varit så att de bott i berghålor, grottor och under framskjutande berghällar. Sjelva namnet bergstroll antyder härpå. Visserligen finnes i vårt backiga och stenbelamrade Blekinge gott om sådana bergskrymslen men då urtrollen i förväg slagit sig ned i dessa måste väl jättarne driva undan urtrollen för att få boplatsen, så att förhållandet mellan dessa folkstammar har nog varit som mellan ^{hund} och katt Derför har något närmande dem emellan icke förekommet. Det var väl den gemensamma faran för urtrollens lömska skadegörelser och behovet av gemensamt skydd som gjorde.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8470:9.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnanåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att jättarne och den bofasta befolkningen åtminstone vid tillfällen sökte sig till varandra.

Någon särdeles skillnad, varken i lynne eller utseende emellan jättar och det andra folket lär väl heller icke förekommet. Detta kan man sluta sig till att sägner från både Bleking, Småland och Göinge härad vet att omtala att giftermål mellan båda folken kommet till stånd Och att dessa giftermål icke varit bara ett och annat kan man sluta till derav att hågkomsten av sådana fortlevat i traditionen ända in i vår tid. Hade sådana giftermål endast förekommet i så ringa antal som sägnerna berätta, hade dessa varken sports över så stort område Och hade dessutom snart råkat i glömska Istället för att de nu överallt bevarats i minnet under en tidrymd av omkring 2,000 år. Det har säkerligen varit så, att jättarne genom giften blivet beblandade med den fasta befolkningen tills dess ~~de~~ till slut sammansmält med denna. Härav låter det även förklara sig att folksägnerna icke omtalar jättar eller Bergtrollen med samma avsky som när de berätta om urtrollen !

Att likväl en och annan jätteslägt kunnat bibehålla sig mera

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:10.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

avsöndrad och på samma gång behållit släktets egenskaper såsom ett ^{stvidbart} storvuxet och obändigt folkslag är lätt förklarligt. Det existerade ingen trångboddhet under det första tusentalet år Och ännu finnes här och der stora ödsträckor der några individer utan större svårighet ännu skulle kunna bibehålla sig. Och att en och annan lyckats bibehålla sig långt fram i tiden kan man finna av sägnerna om Lobjärsgubben, Stora Mor i Klinten och den om hela södra Sverige bekante Stompe pilt i Fjelkinge backe Och från Härlunda i södra Småland berättas att en bondgumma der en gång haft samlag med en jätte varav följden skulle blivit den omtalade Pötteboda Jösse, känd om hela södra Sverige för sin ofantliga styrka och som lär ha le- vat så långt fram i tiden som i början på 1800 talet.

P. here

Skogstrollen.

Sist i raden komma de så kallade Skogstrollen, hvilkas karaktärsegenskaper, enligt folktron i allo överensstämmer med dem som tillskrevos Urtrollen ! Lömskhet, List och en utpräglad lust till att vid alla tillfällen och under alla omständigheter göra menniskorna skada och förfång. Men om det nu var den stigande upplys-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR

M. 8470: //

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- ningen eller det rikare ordförrådet i språket som gjorde det att trollen under sin sista period blevo indelade i en mångfald arter sålunda blev av sjötroll indelade i Havsjumfrur, sjökor och såsom hufd för dessa nämdes haffrun stundom kallad sjödrottningen. Och i alla strömmar och de flesta sjöar fingo vi Näcken, stundom kallad bäckahästen. Av sjelva landtrollen eller skogstrollen blev en oändlig mängd olika arter. De som höllo till vid husen i menniskornas närmaste omgifning voro först Tomtegubbar eller tomtenissar, som ofta sällade sig till vissa gårdar eller stugor der de kunde trivas, och der de ofta hjälpte till i så måtto att de drogo säd eller annat gods till huset sålunda bidragande till husets välmåga. Men för att dessa skulle trivas på platsen borde de ha undfägnad bestående av en skål vitgröt och mjölk samt en stor sup bränvin, som sattes ut på lämplig plats varje Julafton. Var det till en lärdgårdstomte, borde han få sin ranson antingen på hörännet eller på logan! Var det en hustomte fick denne vanligen sin julfägnad under trappan eller bakom köksspisen! Men det gick icke an att ge tomten kläder: Då blev han lat och högfärdig och ville icke arbeta

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:12.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

längre. En god hustomte var nyttig i många hänseenden! Han varskodde för eldsvådor eller andra olyckor! Han förstod alltid att på något sätt varsko när det blev dags att stiga upp, som kunde vara påfrestande nog isynnerhet under trösketiden då man skulle ut på logan kl. 3 om morgnarna och ej kom i säng före kl 10 eller 11 om kvällen. Var pigan slarvig med sina sysslor i köket om kvällarna kunde tomten hämnas med att om natten nypa henne så att hon var blåstrimmig om morgnarna. Var hon deremot flitig och mån kunde hon ofta hitta ett silvermynt i sin sko när hon steg upp om morgonen. Det påstods att det var " Moran " i huset som lade dit myntet! Men folk pratar så mycket! " man får icke tro allt vad dom säger "!!

Tomtarne beskrevos såsom små till växten Icke större än 4 a 5 års barn med grå, mycket slitna och söndriga kläder samt en röd toppluva på hufvudet, dertill ett långt grått skägg! Hur de kunde fortplanta sig, är obegripligt emedan det bara fanns tomtegubbar men inga käringar!

I de karaktärsdrag som tillskrevos tomtarne såsom flit, Månhet och omsorg om arbetet, ordning även i de minsta småsaker m.me-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 8470:13.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-ra igenkänner man mycket väl de önskemål som varje ordentlig husbonde önskade att skulle förefinnas vid brukandet av gården och vad till denna hörde. Men som sådant sällan motsvarades av de verkliga förhållanden ligger det nära till hands att tänka sig att något ljushufvud fallit på den tanken att konstruera fram en tänkt idealbild i fantasien och på så sätt har väl sägnerna om tomtarne uppstått. Men när och var detta skett är väl omöjligt att säga. Tyskar och Engelsmän ha ungefär lika lydande tomtesägner som vi och det tör hända att sägnerna om tomtarne äro kända hos många flera folkslag. Jordfolket eller "vaiterna" beskrevos såsom varande ännu mindre än tomtarne! Icke större än Ekorrrar. Men hade utseende som människor och företogo sig samma sysselsättningar med bakning, brygging spånad vävnad m.m. mera som andra menskor och hade sitt tillhåll i jorden under stora stenar och klippor, men icke såsom bergstrollen i själva bergen. Heldst sades de vilja ha sitt tillhåll under golven i gamla byggnader; ofta kunde folket i stugorna höra huru jordfolket tisslade och tasslade under golvet i stugorna. Man var också synnerligen rädd för att spilla varmt vatten på golvet som

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8470:14

Landskap: Plekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Biörnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kunde rinna ner i springorna och göra skada på jordfolket. Ty fastän dessa skildrades såsom oförargliga och i allmänhet vänligt stäm-
da, kunde de ändå hämnas lidna oförrätter, som då kunde observeras
derigenom att barnen i vaggan oroades så att de fingo dålig sömn,
fingo utslag m.mera. Händet detta fick man "bessför", samt offra
något = (Bedja om förlåtelse samtidigt med att man offrade).

Offren bestodo vanligen i en knappnål, ett litet mynt, helst
av silver samt en liten skvätt söt mjölk som slogs ut på marken
utanför stugan " Det vill tydligen inte mycket till för att blidka
de små folken ".

Hur det var hade folket icke samma föreställningssätt om lev-
nadsvanorna hos jordfolket och tomtarne. Dessa sednare voro stabi-
la lokalpatrioter, som när de kommet på ett ställe der de trifies
kunde hålla ut under flera generationer. Då deremot jordfolket ofta
sågos göra flyttningar! Varvid de alltid buro sina små näpna hus-
gerådssaker med sig. släpande dessa i sitt anletes svett och ofta
måste rasta för att vila sig. " Schwen på nabben : En torpare under
Askaremåla berättade att han sett jordfolket på flyttning en höst-
dag uppe vid " brönen " = (Svedjelandet) vid " kåstakulla-torpet ".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8470:15

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jordfolket hade slagit sig ner med sina bördor på de nakna stenarna å brönen och sutto själva på stenarne bredvid, dinglande med benen och voro i lifligt samtal med varandra just som Schwen passerade förbi ! Gamle kvarnbyggare " Hallbergs Zackris " = (Sackarias Hallberg) hade en gång reparerat Tranerås lilla vattensåg och efter vanan då han slutat något arbete, fått " spandering " = (traktering) så att han var "jemt i gungan", när han sent på natten begav sig på hemväg. kommen till ett ödetorp i Tranerås-marken gick han derin för att sova en stund samt lyckades till slut treva sig fram till kakelungsbänken der han ämnade lägga sig. När han satte sig der brännde han sig i ändan av varmt nybakat bröd Och när han i häpenheten såg sig omkring var hela stugan full med smått jordfolk som var på flyttning och passat på att baka bröd i ugnen i den övergivna stugan. Hallbergs Zackris bad ödmjukt om ursäkt för att han störde samt lade sig på golvet och somnade ! När han vaknade var jordfolket borta men brödkakan han satt sig på och som kramats ihop låg kvar på bänken. Jag åt upp den, sade Zackris, och fanken i mig om jag nånsin ätit nåt bröd som varit bättre i smaken.

Benägenheten att befolka stugor och särskilda platser, med

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:16.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress: Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sådana små oförargliga och enligt folktron godmodiga varelser som jordfolket får väl sökas i den isolerade avskildhet vari skogarnes få innebyggare framlevde sina dagar. Det kunde vid tillfällen under snörika vintrar då skogsstigarne voro ofarbara förflyta månader mellan varje gång man fick se någon människa. Sjelv minns jag från min barndom då vi bodde vid "Hinneslee" vi såg ingen människa der på 9 veckor (troligen 1867). Menniskan har ju benägenhet att söka sina likar och när denna önskan icke kan uppfyllas får fantasin fritt spelrum och är då i stånd att framkalla bilder av ~~er~~ ingenting. "Hallucinationer" få vi säga! Man hörde också ofta berättas att under kalla vintrar kunde jordfolket komma fram om kvällarna när folket i stugan lagt sig och allting var tyst samt sätta sig i långa rader på spisstenen och värma sig vid den brinnande brasan i spisen. Vanligen brukade då far eller mor stiga upp och lägga på mera ved på elden "så att icke de små stackarne skulle frysa!!" Man förstår på alltsammans, att det var längtan efter menskligt sällskap som frammanade dessa fantasibilder! --

Av gästar hade vi många arter tillika med deras avarter och kusiner. En girigbuk som samlade pengar, och förvarade dessa i en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8470:17.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gömma någonstans kunde sätta en orm att vakta skatten medan han sjelv levde. Denna orm antog då skepnad av en drake, och kallades också " Pengadrake ". Dog girigbuken utan att låta få veta någon om stället der han gömt pengarne, fick han sjelv efter döden bli drake över sina pengar. Men nu kallades han ej för drake utan " pengagast ". Och påstods vara otrevlig att råka ut för. Exempel härpå hade vi i Ringamåla pengagast ! !

Oärliga landtmätare blevo efter döden förvandlade till ett slags gastar som av folket kallades " Ängamålare ". Man kunde nat-
tetid höra dem skramlande dra sina landtmätarkedjor över de egor de oriktigt delat i lifstiden. Någon gång hände att den bonde som vid egodelningen blivit lidande på bytet dog i ett hämndgirigt sin-
nelag och därför även blev gast. Råkade nu dessa båda gastar på-
träffa varandra, slogs de av bara tusan ! En nattsölare som blivit
liggande ute en natt hörde sålunda tvenne gastar slåss allt vad
tygen höllo. Till slut kom den ene gästen fram till den liggande
och frågade: " Dammade jag honom inte duktigt " ! Den liggande
igenkände i den frågande en bonde som nyss förut dött i byn, av
förargelse över att han blivit illa lurad vid landtmätarförrätt-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:18.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg.....
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.....
Socken: Asarums..... Berättat av:.....
Uppteckningsår:..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- ningen ! Den liggande räckte honom en grov käpp och sa: " Nog klåda du honom bra, men ge på honom med den här käppen ännu bättre. Gasten tog käppen och for iväg värre ! Små barn som afdagatogs i löndom blevo ett slags gästar som kallades för " Mylingar ". Om någon blev ihjelslagen och icke gerningsmannen blev uppdagad blev denne sednare efter döden en gäst som alltid sedan spökade vid det stället der mordet begåtts. Spökade gästen der bara om nätterna kallades han : " Döagast " ! Men någongång spökade han även vid dagsljus och fick då namn av : " Daagast " = (Dagsgast).

Somliga menniskor som vid alla tillfällen skadat och gjort ohägn för sina grannar och medmenniskor blevo gästar utan någon särskild namnbeteckning. Dessa höllo i regel till vid broar, i gamla förfallna byggnader och ibland vid de över sank mark lagda kavelbroarne, samt voro alltid riskabla att råka ut för. Antingen välte vagnen för den som kom körande, eller sprang ett hjul sönder eller helt resolut gav sig iväg från vagnen och gick sin egen väg eller hände något annat rackartyg. Stundom hängde gästen sig på lasset då detta blev så tungt att dragarne på en liten stund blevo

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:19.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

svettkörda och knapp orkade dra lassét, Heldst anfäktade gästarna hästskjutsarna. Man hörde sällan av något obehag från dem när man kom med oxskjuts! Huru många olycksfall på de gamle nästan ofarbara vägarne fick icke dessa gästar på sitt skuldkonto. Det fanns ingen äldre dräng i min barndom som icke kunde berätta en mängd otrefliga sammanträffanden med gästar under stadsfärderna! Och alltid hördes gästens hånande skratt ljuda från någon plats i närheten, såsnart han lyckats spela den farande ett riktigt gott spratt!

När jag härovan berättade om tomtarne, glömde jag att omtala Bäcka-tomtarne! Dessa hade sitt tillhåll i de gamle "savnöllorna" och i de små husbehofskvarnarna som voro byggda vid fallen i de många bäckar och strömmar på vilka Bleking är så rikt! Dessa tomtar voro i likhet med hustomtarne ytterst måna att allting gick ordentligt till, och deltog med liv och lust i arbetet med sågens eller kvarnens drift. Men en sak höllo de strängt på: Vid midnatt mellan kl. 12 och 1, under den så kallade "spöktimmen" borde icke vattenhjuln vara i gång! Bröts häremot skedde omedelbart någon olycka! Antingen gick något i mekaniken sönder, eller fick mölledrängen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 8470:20.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stryk! Mölle Erik, som var möllare och sågare vid Påkamåla såg och kvarn vid Svansjöbäcken hade råkat låta sågen gå längre än regeln medgav emedan det var bråttom med sågningen. Han hade just varit ute på " uppdrabron " och länkat ett par stockar som skulle släpas upp och kom lungt och sävligt gående tillbaka uppför bron och just som han kom in på sågen fick han ett par duktiga klatschar på öronen, samtidigt som han blev duktigt klöst i ansigtet ! Erik slog ögonblickligt igen vattenluckan till såghjulet satte sig vid elden som brann i en på såggolvet stående jerngryta, torkade med tröjärmen bort det från ansigtet rinnande blodet, på samma gång som han inom sig sjelv beklagade att han av glömska råkat förtreta den flitiga och omtänksamme bäckatomten. Högtidligt lovande sig sjelv, att sådant skulle aldrig mera få hända !

Händelsen bokstavligen sann! Hade dock sin naturliga förklaring: Den lilla sågen låg undangömd i den djupa bäckravinen. Helt och hållet undanskymd och dold av den på den höga backen intill växande barrskogen. Övergiven och öde, med undantag av tre månader varje vår under vårflödet var den en lugn tillflyktsort för en uggle som ba-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8470:21.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-kom en sparre på det breda vabordet inrättat ett rede i vilket den hade ungar varje år. När nu Erik kom nedböjd gående med sin vita fårskinsmössa på hufvudet, var det åsynen av denna hufvudbeklädnad som lockade ugglan till anfall. Under en övadersnatt längre fram på året, då Far och jag tagit vår tillflykt till sågen samt lågo vid elden vi uppgjort i såggrytan sågo vi ugglan fladdra ut och in flera gånger. När det blivit dagsljus konstaterade vi att ugglan hade bo på sågen Och Fars säkra omdöme sade honom genast att det var ugglan som agerat tomte den omtalade natten. Mölle Erik var anners känd som en duktigt trollkarl, så att man kan tycka det var underligt att han inte bättre kände till de andar med vars tillhjälp han gjorde sina många underkurar !

Slapp emellertid Erik ifrån mötet med bäckatomten, utan någon som heldst skada frå vattenverket, Så hade mästaren vid Norra Hoka Linoljepress icke samma tur då han en gång det var brottom med oljeslagningen, lät verket gå för fullt ett par nätter å rad. Första natten hördes ingenting av. Men andra natten då mästaren för att låta se att dumt prat ingenting betydde lät verket gå, trots att

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8470:22.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

arbetarne varnat honom, menande att det aldrig kunde gå bra om in-
tet uppehåll gjordes under spöktimmen ! Avhågon ingivelse fick mäs-
taren för sig att gå ner i hjulhuset vid 12 tiden på natten och såg
då tomten sitta grensle om hjulaxeln ! Trots att hjulet oupphörligt
gick rundt satt tomten på den kringgående axeln lika stilla och
tryggt som om han suttit på en stol. I sitt övermod skrek mästaren
ner till tomten: Der kan du ha tid att sitta! Jag skall låta dig
se på att verket skall gå, " antan du vill eller ej " ! Knappt vo-
ro ^{orden} utsagda förrän den grova hjulaxeln brast på mitten och av den
häftiga friktion som uppstod då hjulet våldsamt dansade mot flo-
botten, gick både hjulringarne i kras och alla skovlarne lossnade
så att hela hjulet så när som det strömmen förde med sig blev lig-
gande i ett kaotiskt virvarr ! Denna katastrof betydde många hund-
ra rigsdalers förlust förutom att arbetet i oljepressen stod stilla
nära en månads tid.

Men den som alltid hade tur i arbetet och trufdes isamman med
sin tomte var Finna Jössen i Jordgöl, som varje vår skötte sågning-
en vid Bengt Månssons lilla präktiga vattensåg i Emneboda. Han kunde
med glädjestrålande min berätta att när han om morgnarna kom på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8470:23.

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne..... Adress: Svängsta.
Socken: Asarums..... Berättat av:
Uppteckningsår:..... Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den höge backen vid sågen hörde han hur tomtens sågade så att såg-
bladets frasande ljud klingande honom till mötes och ^{vatten}skvalande då
det slängdes omkring av hjulet hördes vitt omkring. Menså var Jösse
alltid mån om att hålla tysst under spöktimmen. " Och ofta vilkade
= (Vilka = ett folkuttryck som betyder: bjuda, undfägnas) han tom-
ten med ett stycke smörgås när han gick ifrån sågen ut på natten !
Ibland satte jag en duktig sup till honom mä" ! förklarade Jösse
triumferande.

Av de troll som sades ha sitt tillhåll i vattnen, hade vi icke
något som omtalades så mycket som Näcken eller Bäckhästen. De fles-
ta forsar i strömmarne och nästan varje sjö troddes hysa ett exemplar
av detta mångomtalade underliga väsen. Titt och ofta hörde man be-
rättas att näcken spelat i den sjön, eller den forsen. Far och jag
som strövade om de flesta socknarne i Bleking, kunde märkvärdigt nog
konstatera att vid de flesta sjöar där necken sades spela, bodde i
någon stuga derintill någon som spelade fiol. Så att vad näckens
spelvurm beträffade hade vi vår särskilda mening, betydligt afvi-
kande från allmänna meningen. " Men eftersom vi för vår otros skull

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:24

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg.
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnmåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

räknades för hedningar, kan vårt enskilda omdöme icke jämföras med annat folks !!! Det factum må emellertid framhållas att före dragspelens tillkomst, var fiolspelet så gott som allestädes rådande !

Orsaken , varför Necken så ofta i folkspråket kallades bäcka-
hästen har jag aldrig kunnat få besked om Ej heller varför han så
ofta sades visa sig i skepnad av en häst. För övrigt var det ingen
brist på sägner om att sådant händt ! Sålunda berättades att då
Löjtnant Kjellson egde Hjertsjömåla i Åryd s.n. Hade en av hans
drängar, en vermländing vid namn Siljas, en morgon då han gått ef-
ter hästarne i en heja, nere vid Hjertsjön ibland de öfriga hästar-
ne funnit en stor baddare som av vissa, endast för siljas begrip-
liga kännemarken antogs att vara en Neck. Siljas som var en djerv
karl beslöt spela necken ett djädra puts Han lade halsgrimma på
denne såväl som de andre, band sin lommekniv fast vid grimman för
att necken ej skulle ha makt att göra sig fri ! Och när han kom
hem tog han och satte en av de starkaste hästarne mot, samt satte
dem för plogen det var en stor trädesåker som skulle plöjas. Efter
ett par timmar bytte siljas ut gårdshästen mot en ny, och så bytte
han om med korta mellanrum hela dagen , utan att ens unna sig nå-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:25

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- gon rast vid middagen. Necken fick således vara i selen och hänga i hela dagen. Siljas sjelv var nästan förbi när det blev kväll. När Siljas då släppte djuren satte Necken iväg nermot sjön varifrån han kommet som om han skjutets ut ur en kanon. Det arma djuret var naturligtvis både törstigt och hungrigt eftersom det fått undvara både foder och vatten samt drivets till ett högst ansträngande arbete hela dagen. Att han begått ett grymt djurplågeri under hela dagen, var något som den vidskeplige Siljas aldrig kunde fatta! Han sjelv tyckte sig ha gjort en berömlig gerning. Menande att: Den dagen hade han värmt necken på allvar!

En händelse som passerade i min barndom och vari även Necken spelade en stor roll, satte för några år skvallertungorna i liflig verksamhet! En torpare på Kåsta-kulla-torpet i Askaremåla, då tillhörande Asarums s.n. hade en 20 årig flicka "Johanna på kåstakullen", som ett år i högsommaren fick ett anfall av sinnesförvirring som yttrade sig i konvulsiviska åtbörder med underliga ryckningar och slitningar i hela kroppen. Dessutom visade hon en förfärlig rädsla för något som enligt hennes osammanhängande prat brukade

Skriv endast på denna sida!

ACC. Nr.

M. 8470:26.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ligga på lur på källartaket och derifrån ta ett skutt direkt in på henne der hon låg i en soffa vid sidofönstret. När dethära okända och för andra än henne sjelv, osynliga väsendet kom över henne, hade hon sina värste konvulsiviska attacker. Hon hade fått sina första anfall sent en kväll hon gått efter deras ko som betade i hagen ner vid sjön! Folket tydde sjukdomen sålunda : Att Johanna råkat ut för necken och haft samlag med honom nerrvid sjön den omtalade kvällen. Längre fram visade det sig att Johanna verkligen var i grossess och när barnet en gång föddes räknade de ut att tiden för havandet kunde sägas ha inträffat ungefär då när hon fick första anfällen. Hennes sjukdom räckte under hela havandetiden Och folk från många socknar kom i en allt tätare ström för att se det underliga och ovanliga fenomenet att en neck kunde ha samlag med en döpt och christen menniska Och alla undrade vad det skulle bli för ett vidunder hon en gång kom att föda till verlden. Det påstods att det skulle få både horn och klövar m. mera. Vi hade då i Asarum en lärd och aktad kyrkoherde i Andren (Han dog och blev begravnen i Asarum 1870) Som tillades varjehanda mystiska gåvor! Bland annat sades att när han såsom vid bröllop kom in i en gård, måste alla i rummet befintliga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8470:27

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

troll ögonblickligt ta sig ut, om det så skulle ske genom ett hål på fönsterblyet och när han vid begravning kastade mull på det döda stoftet, kunde han genom att kasta en blick på kyrkotaket se var den dödes själ tog vägen. Att en sålunda beryktad person var den förste som Johannas föräldrar först vände sig till med sina bekymmer för flickan säger sig själv! Andren reste derupp och tog en titt på eländet. Men vad han tänkte och trodde var något han behöll för sig själv, allmänheten fick ingenting veta! Emellertid ålade han föräldrarne att noga se efter den sjuka så att hon ej skulle springa till sjön och dränka sig samt bad dem förbida vad framtiden förde med sig. Säkert har han förstått i vad tillstånd Johanna befann sig, fastän allmänheten då ännu icke fått insigt härom! Under tiden vandrade som förut sagts, menniskor till kåstakullen i massor. Och ju längre det led på tiden mot som man förmodade Johannas förlossning närmade sig i desto större skaror strömmade folk dit. Stigarne igenom Askaremåla skogarne ha väl aldrig varken förr eller sedan varit så slitna och upptrampade som då! Ändtligen kom förlossningen men barnet dog snart! Om jag minns rätt fick det ej ens något dop. Johanna blev med

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:28.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tiden temligen återställd. Riktigt normal lär hon väl aldrig ha varit varken förut eller sedan. Men hon blev om några år ändå gift och fick i äktenskapet tvenne barn som lefde till sådär 30 års åldern. Sjelv blev Johanna ganska gammal. Men några nya anfall av sin sjukdom slapp hon ifrån. Detta var den enda gång jag hört någon folksägen omtala att necken haft något mer än ett tillfälligt umgänge med en menniska. Jag tror att detta passerade 1866 jag mins att jag var bara liten!

Av de så kallade troll som uppehöllo sig i skogar och marker och som oftast och på ett intimt sätt kommo i förtrolig beröring med menniskor fanns inga som blivet så mycket omtalade som "skosnufvan". Efter den trolögtvis äldsta sägnen skulle skosnufvan vara försedd med en lång, yvig, räfliknande rumpa som hon dock gärna försökte dölja, vidare skulle den framtill vara i skepnad som ett kvinnfolk Men i ryggen vara ihålig! D.v. säga: utan ryggtavla! Långt upplöst hår och ett fagert ansigte samt muntert liffullt temperament tillskrefs den även. Men många manspersoner som påstods att ha haft samlag med skosnufvor förnekade bestämt utsagon att hon

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:29

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnemåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var utrustad med rumpa, och vad hennes skapnad förövrigt beträffar fanns ingen skillnad på skosnuvan och andra kvins! Men fantasi och verklighet voro i sägnerna om skosnuvan så sammanblandade med varandra att det för den utomstående var omöjligt att kunna säga var gränsen låg mellan det verkliga och överkliga Och detta berodde på att många unga och äventyrslystna flickor under sina sökanden efter kreaturen i markerna med både intresse och framgång agerade skogs-snuvor. Så mycket kunde Far och jag under våra skogsturer bli i tillfälle att få reda på. Far förstod nog en hel del i dehära mysterierna, men för att ej ställa till någon förtret, undvek han att svara på mina frågor härom Och själv var jag för liten att på egen hand bilda mig något verkligt begrepp härom.

För den som önskar något mera besked om skogsnuvan än vad här meddelats, hänvisar jag till en förut av mig skriven uppsats betitlad: " När Farslycke Bengt träffte skosnuan" . I vilken jag så mycket som möjligt med Bengts egna ord, nedskrivet hans berättelse om sitt under flera somrar fortsatta samliv med en skosnuva. Den bästa och utförligaste sägen jag hört av någon i denna sak.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:30.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnemåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Förutom de nu omtalade, som väl kan kallas: Riktiga troll!
Fanns många avarter varaf flera kunde genom människors åtgöranden
medelst hemliga konster förvandlas till troll såsom mjölkhararne:
Vars uppgift var att från omkringboende grannar " dra hem " mjölk
eller smör till den som åstadkommet haren eller hararne. Det till-
skrevs egentligen käringarne denna konst att kunna göra mjölkharar
Jag hörde aldrig omtalas att männen beskylldes för att göra harar.
Men väl att somliga troddes kunna förtrolla korna så att dessa an-
tingen sinade av i mjölkningen eller så att den mjölk de lemnade
blev oduglig. Men av allmogeskyttarne fanns många som påstods kun-
na både fridlysa verkliga tjädrar eller orrar så att ingen annan
kunde skjuta dem Och likaså framställa sådana fåglar av tvenne kvar-
terslånga trästickor som bränts i båda ändar samt lagts i kryss på
mitten och der sammanbundets med en svart ulltråd! Hvad konster och
besvärjelser som vidare erfordrades för att stickorna skulle anta
form och rörelseförmåga som en verklig fågel, var något som endast
trollkarlen sjelv kände till !

Ett slags väsen som troddes existera, fastän de voro av sådan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:31.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

beskaffenhet att de varken åstadkom ont eller gott, voro de så kallade "Elvorna". Luftiga töckenliknande väsen som under vackra sommarkvällar fladdrade fram över sidlända ängar, mellan dess framskjttande träddungar. Lokalen der detta fenomen visade sig måste vara särskildt afpassat om denna företeelse skulle kunna uppstå. Bildade ängens stranskog en jemn obruten linie så att den svaga kvällsbrisen strök fram med lika styrka överallt kunde detta fenomen icke uppstå! Synen härav var vacker och tilltalande och verkade uppmuntrande Och fastän ursprunget till denna föreställning om Elvor säkert hade sina anor från urfolkets tid, har man svårt att föreställa sig att vildens skarpa natursinne lät narra sig av detta naturens rörliga dunstspel så att de gifvo det form av levande väsen. Men det har väl varit så, att när de hade så många farligheter i naturen att taga sig i akt för. Så var det för omvexlingsskull trefligt att veta sig ha något ofarligt!

Till de vänliga och hjälpsamma väsenden hörde framförallt den så kallade "Vården" eller skyddsanden! En fullkomlig motsvarighet till den kristna trons: "skyddsenglar"! Och det bör hända att den sednare blott är en kristnad form av vildens skyddsande! Tanken

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:32.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

är en av de ädlaste som kunnat uppstå i en människohjerna Och den som först fann på och utspridde denna föreställning måste räknas till en av människornas största välgörare, bildande ett klart ljus i vildens mörka och dystra tillvaro ! Man kan ta för givet att föreställningen om vården varit mera omfattande och haft mycket större betydelse i den äldre urtiden än vad som framgår av de obetydliga och dunkla fragment som bibehållet sig fram till vår tid, och varaf en del fanns kvar i folkminnet ännu i min barndom. Av de olika sägner jag hörde i min barndom skall jag försöka återgiva innehållet sådant jag fått mig detta meddelat. Der låg djupa lärdomar bakom!

Föreställningen tycktes vara den: Att varje människa hade sin egen vård, men denne kom ej till människan vid födelsen utan först i mån som ett barn växte till Ty man kunde om riktigt elaka pojkar få höra uttryck såsom: " Den illdöingen gör hur han vill, han har inte fått non vård ännu som håller styr på honom " ! Av sådana uttryck framgick tillika att vårdens uppgift var att för människan framhålla hennes pligter så att hon lade band på sitt sinne och begrundade sina gerningar. Men vården kom icke alltid till varje människa! En som ända från barndomen och allt framgent gjorde bara ohägn.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8470:33.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
 Socken: Asarums Berättat av: _____
 Uppteckningsår: _____ Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och rakarstreck, om honom sades: " Han har inte ansetts värdig att få non vård, därför gör han så mycket illa " ! Men fastän vårdens åliggande var att följa en viss person var han icke intimt förenad med denne utan var ett sjelvständigt väsen som under vissa omständigheter kunde helt och hållet övergiva den människa vars sällskap den borde vara. Denna människa skulle i så fall begå något stort brott, så kallad " dödssynd " såsom att stjäla kyrkesilver, begå falsk ed, eller att någon gift man hade samlag med en annans hustru! Den som för någon av dessa synder förlorat sin vård kunde aldrig få den åter. Men att slå ihjel en människa, som icke räknades för så stor synd, förlorade sin vård endast under den tid som han åttjenade straffet härför ! När detta skett kom vården igen. Härav följer att om straff för ett mord ej åttjenades, var vården för hela tiden borta! Kännetecknet **för** den som mistat sin vård var: " Att han hade ingen skugga ". Men skuggan betraktades därför ej såsom själva vården, utan blott såsom ett synligt tecken att vården fanns hos personen som hade skugga! Skräddare-Massen i Bökamåla hade gått falsk ed en gång och sades från den dagen ej mer ha någon skugga. Stor-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8470:34

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Bjönamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- tjuven Lilja som flera gånger stulit i kyrkor, var också utan skugga. Svartstugu-Nisse, som haft lägersmål med grannens hustru Stina, mistade sin skugga för en tid! Men då han efter många år blev gift med Stina återkom skuggan (Svartstugan = Ett ställe på vägen mellan Karlshamn och Trenså), Stortjuven Kalle Salin som vid ett inbrott mördade en kvinna i Kolsbro var utan skugga under tiden han avtjänade straffet härför, men återfick den för en kort tid. Men som han fortfor att stjäla och bland annat en gång gjorde inbrott i Sandsjö kyrka i Småland mistade han den på nytt och återfick den aldrig (Han tillbringade med allt 45 år i fängelse) Var således en oförbätterlig brottsling som varken hade vård eller skugga ! ! Stortjuven Jonas Hultbom, som mördade flera personer, och sjelv till slut blev ihjelslagen å Ljunsleds krogen vid Elleholm hade varken vård eller skugga under största delen av sin levnad.

Fastän, när allting var som det borde, så att vården fastän han alltid följde personen lika troget som skuggan (Hvilket väl även föreställningen om skuggans mistande skulle bildligt hänsyfta på) Var ändå förhållandet mellan vården och människan ganska lösligt. Sålunda kunde människan för någon stund skilja sig från vår-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 8470:35

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- den Om t.ex. någon som var ute på vandring gick in i en stuga kunde han kasta sin mössa sina vantar eller sin tröja på taket av den stuga han gick in uti och be vården se efter detta mens han var inne ! så stannade vården ute hos dessa föremål tills egaren kom ut och tog dem igen ! Om t.ex. något sådant plagg låg på något stugutak der vi sjelva skulle gå in, blevo vi barn tillsagda att icke röra vid dessa föremål ! " Den som rör om dem har väl satt vården att vakta dem, så det är klokast att icke röra vid dem ! " Så hette det alltid ! A andra sidan kunde vården när det honom behagade vistas på egen hand tillfälligtvis vid hemmen, för att så snart menniskan avlägsnade sig från hemmet ånyo vara henne följaktig ! Det var nämligen förr så, att vid nästan varje gård, och även vid de äldre torpställen, fanns antingen på sjelva gårdsplanen eller i kålhagen intill stugan ett större växande träd som långt fram i mitt minne kallades "vårdträd" ! Numera der de någonstans finnas kallas de helt enkelt gårdsträd. Till arten ville man helst ha dessa träd av Ek, Alm, Lind, Oxel eller Lönn ! Ett stort gammalt päron eller äppleträd var även välkommet som sådant Och på något ställe i skogsbygden tjänstgjorde en stor vittgrenad yvig fura såsom vårdträd !

Skriv endast på denna sida !

ACC. N:R.

M. 8470:36.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Men aldrig någon Gran ! ! Hvad nu detta berodde på ? Ofta anbringades en jordbänk rundtom trädet av sten och jordtorvor, och på denna bänk sutto gerna de gamle isynnerhet i kvällningen och samtalade, eller rättare sagt framburo sina innersta tankar i form av bönor till den i trädet boende vården! Det var allmän tro att vården hade sitt tillhåll i vårdträdet och detta ägnades också en vördnad som gränsade till dyrkan ! Det ansågs mycket fördervbringande att på något sätt göra åverkan på vårdträdet! Brytandet av några löv eller en liten kvist av trädet sågs med högsta ogillande och var det minderåringar som gjorde sig skyldiga till detta brott mot gammal inlärd vana följde sträng aga så snart ofoget upptäcktes. Vid en nygift kvinnas första barnsbörd, tog hon gerna sin tillflykt till vårdträdet vars stam hon omfamnade på samma gång som hon med en innerlig bön till vårdanden bad denne hjälpa sig i den stundande förlossningen! Det var ingen brist på berättelser om personer som i fyllan eller av rent trots gjort skada på vårdträd men som alltid av vården blivit hemsökta med sträng vedergällning!

Med dessa vårdträd förhöll det sig så, att såväl under natten

Skriv endast på denna sida!

ACC: N:R

M. 8470:37.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

när människorna sovo, såväl som vid andra tillfällen om dagarna, då vårdens omedelbara närvaro hos menskan ej var nödvändig troddes dem bo eller ha sitt tillhåll i vårdträdet. Prosaiskt talat måste härav följa att i en gård, eller ett hem med många vuxna medlemmar, blev det följaktligen en hel koloni vårdandar i samma träd. Trädet var aldrig mer än ett till varje hem, men vårdandarna voro många!

Det hände ofta förr, likaså väl som nu för tiden, att tvenne älskande hade svårt för att å ömse sidor erhålla föräldrarnes samtycke till en förening dem emellan. Och vad var då naturligare än att dessa i sina bekymmer vände sig till vårdträdets ande. Huru många nätter vårdens hållits vaken av de älskandes böner om hjälp behöfdes en styv matematiker till att räkna ut. Det utlovades både ans och skötsel av själva trädet uppsättning av stängsel rundt trädet samt offer av både silver och nymjölkad mjölk om de blevo bönhörda, jemte mycket annat!

Kring somliga vårdträd, vars växtplats var sådan att kreaturen kunde komma åt att skubba sig emot dem och på så sätt skada dem hade uppsats stängsel av såkallat "kålhavagäre"! D.v. säga: Emellan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:38.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

trenne horisontalt liggande, vid stolpar fästade åsar eller läkten, voro zigzag inflätade smäckra $3\frac{1}{2}$ fot långa grangrenar tätt intill varandra med en liten ingångsöppning mot gården till. Det var i skydd av detta täta gäre, vi pojkar kommo åt att smyga oss ända fram och få åhöra de klagandes böner tårar och jeremiader.

Det kan tyckas som om skillnaden mellan människans vård och människans själ skulle vara så gott som ingen. Men de gamla gjorde en bestämd skillnad emellan dem. Kyrkoherde Andren i Asarum, Nyman i Allmundsryd och Murbäck i Östra Bleking sades ha förmågan att när de kastade mull på den dödes stoft och riktade blicken mot kyrkotaket kunde de se vart den dödes själ tog vägen! Här utsades aldrig vården, utan alltid själen. Således en bestämd skillnad.

Man har svårt för att föreställa sig att urfolket, med sina primitiva begrepp kan ha varit i stånd att utforma begreppet om vården. Utan detta begrepp har säkert inkommet med Odenskulten vars högt utbildade ideer, sådana de tolkats i Havamal ger Odensläran rang av kulturreligion. Märklig därför att den trots tvenne sedan genomförda religionsförändringar kunnat bibehålla sig i folkets minne och bibehållet en viss betydelse ända in i vår tid.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:39

Landskap: Blekinge

Upptecknat av:

August Holmberg

Härad: Bräkne

Adress:

Svängsta.

Socken: Asarums

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ja, hör jag någon säga: Allt dethär pladdret om gamla troll med mera, tillhör den gamla tiden! Numera finnes intet mera kvar i folkminnet av sådana dumheter åtminstone är tron på dem försvunnen! Härpå kan svaras både ja och nej! Mjölkhäringarne Påskakäringarne Skosnuvan och delvis Necken har fått stryka på foten Visserligen har Necken ännu här och där en omstridd tillflyktsort. Men det är tydligen endast en tidsfråga hur snart han försvinner Jordfolket eller "vaiterna" som de numera benämnes ha ännu djupa rötter på sina håll Och otyg som far omkring i luften och ställer till obehag med ryggskott.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:40.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När Jon vid Dammen skulle ta räven!

av

A. Holmberg

Det säges i 1 ste Mosebok: "Att ormen var listigare än alla andra djur"! Härom må de lärde tvista Sjelv säger jag att Damma Jons räv var inte bakom flötet han heller. Något som framgår av nedanstående.

Vid Dammen bodde på 1870 talet två bönder, Jon och Sven. Den sednare var en av dem som både levde sjelv och lät andra leva, utan att göra någon förtret. Jons princip var: " Rätt ska jag göra då jag är tvungen Men min rätt vill jag ha med tjugo procent så ofta jag kan ! "

En höst vistades socknens värste trollgubbe Kol-Orre hos Jon några veckor som slåtterkarl. Avtalet var 36 skilling pr dag. Men vid slutlikviden fick Orre bara 4 daler. Förtörnad utbrast Kal- /d = 50 öre
le: Jag ska nog ta ut min daglön och mera till. Jag kan nog göra så möet att dä blir dom som tar ut bå betalt och mer till! var säker

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M 8470:41

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på då snåljon ".

Sommaren derpå började räven härja alldeles vildt ibland Jons får. Jon sände bud på Danjela Jössa Gunnar och bad honom skaffa sig en bra fårhund. Nu var Gunnar en första klass spefågel och hade sjelv ett korn i sidan till Jon alltsedan denne bedrog honom på arbetslön något år förut då Gunnar tjärade Jons stora stugulänga. Smilande av välvilja lovade G skaffa det begärda, och kom om några dagar tillbaka med ett hundkräk, som åtminstone i ilska mot folk allsinte var något att anmärka på.

Några dagar hölls hunden bunden i fårhuset, för att vänja sig vid både de unga fåren och folket. Derpå drevs fårskocken upp till beteshagen belägen vesterut intill Hju-la egor. Bonden i Hjularemåla hade vaktpojk som dagligen följde fåren. Endast gärdesgården skilde båda fårhagarna åt och under den kommande veckan fick fårpojken bli åskådare till hur präktig fårhund Jon fått. Någon av de första dagarna tog räven ett får på nytt ur Jons fårskock. Det dröjde inte länge förrän hunden kom och ville vara med om rovet! Medan hunden åt sig mätt satt räven bak en buske och slickade sig om

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:42.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

munnen, men så snart hunden mätt och belåten sträckte ut sig i sol-
gas⁴et var räven framme och fortsatte den avbrutna måltiden!

Under nattens lopp hade räven undanskaftat resterna av
det tagna fåret och utpå eftermiddan följande dag då det började
svida i kakstan på hunden, tog denne ett får varav han själv först
tog ett skrovmål, men så snart han avlägsnat sig fortsatte räven
måltiden. Denne hade tydligen från något gömsle iakttaget förloppet.
Bättre samförstånd än detta, som mot naturens ordning här uppstått
mellan hund och räv, kunde ej finnas! Och detta fortfor hela veck-
an, till stor förnöjelse för Hjularemåla fårahere som med levande
intresse följde förloppet. På söndan skulle Jon gå derupp till få-
ramarken för att få konstaterat hur hans präktiga fårhund skötte
sin syssla. Jon var gammal och stubbig och kom flåsande och trött
ändtligen fram till hagen. Men då han närmade sig fåren rök den
ilskna hunden på honom i fullt raseri! Han tyckte nog att han själv
och räven i broderlig endräkt förvaltade fårvaktarembetet på ett
för dem båda synnerligen tillfredsställande sätt och betackade sig
för inblandning i deras hushållsbestyr. Kanske hade han under sitt
förflutna liv även hört och lagt på minnet ordstäv⁴et att : " I två-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:43.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnemåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- mannatolva och fästmössällskap är tredje man obehöflig " ! Hvad motivet än var gick hunden till anfall utan att ta ringaste hänsyn till husbonderätten ! Resultatet blev: Ett bra bett i ena vaden samt sönderrivna byxor för Jon, som med knapp nöd kunde med sin knölpåk värja sig medan han baklänges retirerade genom stättan ut på stigen. Till följd av dessa omständigheter kunde Jon ej få någon verklig överblick över den decimering hans fårscock varit utsatt för, men att han fått bocken till trädgårdsmästare begrep han till fullo. Sände därför strax bud efter tattarn i Ljungsjömåla, som mot ersättning av två Rigsdaler och ett halvstop bränvin åtog sig att låta hundkräket försvinna. Uppdraget fullgjordes så: Att tattarn sålde hunden nånstans uppe i Småland varpå han tjente några kronor mera.

Nästa åtgärd blev att skaffa en vajtedäka som dagligen följde fåren i hagen och varje kväll stängde dessa inn i fårabon i hagen. Bodens väggar var efter dåtida bruk flätade av grangrenar som ett enegäre. Taket bestod av ett tjockt lager granris med jordtorvor överst. De voro endast avsedda att utgöra skydd om natten ~~för~~^{mot} räven. Att vattnet vid regn skvalade ner genom taket betydde ingen-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:44.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- ting. Dåtidens folk hade föga medkänsla för sina likar, och hade allsingen tillövers för djuren.

Grannen till Jon, Sven M: hade på åkern framför husen en gammal rävgrav, i vilken hans söner Lille Sven och August, då och då lyckades fånga en räv. Nu skulle Jon på samma sätt försöka lura den oförskämde och elake räven som tullat hans får så ochristligt! På sluttningen mellan gården och Mieån lät han gräva och iordning ställa en rävgrav. Ett par ankor köptes och underhölls för att när tiden kom användas till lockbete. När hösten kom bands den ena ankan på lockpålen varje natt, risgallret lades ut i behörig ordning så att allting skulle vara så inbjudande som möjligt. Men den som ej i brådrasket lät lura sig var räven! Istället tog han fermt och behändigt den ena hönan efter den andra ur Jons hönsflock. Gubben var på väg att mista matlusten på grund av den myckna skada den förtrolade räven åstadkom. Om rävar kan skratta vågar jag ej yttra mig om. Men att den behagligt smilade åt alla Jons fåfänga försök att fånga honom kunde han med full rätt göra. Och han förstod att på ett mästerligt sätt gäcka alla försåt som användes så att både Jon och orts-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470:45

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- borna för övrigt, voro fullt övertygade om att det var Kol-Orres trollkonster som i en rävs skepnad huserade hos Jon. Och Orre sjelv som hörde talas om förhållandet, och som både ansågs, och ville anses för att vara en styv trollkarl, sjelv gjorde sitt bästa att vidare sprida ryktet om sin trollräv ligger i sakens natur. Många rådde Jon till att sända bud på Orren och ingå förlikning med honom. Helt annat än att låta trollräven helt utplundra sig på får och höns. Men att Jon som var storbonde och f.d. Nämndeman och i full besittning av en storbondes högmod i det längsta drog sig för att ta detta steg och ödmjuka sig för en obetydlig fattiglapp var icke gerna tänkbart! Då, glädjande nog observerade Jon en morgon att han verkligen fått en räv i graven! Således var då äntligen förtrollningen bruten Och nu skulle hämnd för alla lidna oförrätter utkrävas och det med ränta. Glad som en triumfator gjorde Jon sina förberedelser! Släppte först ankan lös, och denna som hela natten suttet fastkedjad på pålen vinglade genast bort till den strax intill framrinnande rännen i vars gyttjiga små dyhålor hon ifrigt började påta ner näbben för att få något till livs! Under tiden satte Jon ner stegen i graven, tog en duktig vedknippel i handen och började ovigt och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8470: 47.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

alltid i framtiden med tillfredsställelse erinra sig det lyckade spratt han beredde Jon nämndeman efter sin ofrivilliga natt i räv-graven!

Ännu många nätter provade Jon på att lura mickel i graven på nytt. Men förgäves! Han var för lite kännare av vilddjurens vanor för att förstå att en räv som en gång kommet i en grav och genom någon lycklig tillfällighet sluppet undan, förr svälter ihjel än han på nytt låter lura sig att trampa ner i en sådan.

Aug. Holmberg.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 8470:48.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gammeldags kyrkobruk.

När en brud skulle visa sig som "ungmora"!

När tvenne personer ingått äktenskap med varandra samt vigseln fullbordats, Skulle dessa nästföljande söndag enligt gammal plägsed bevista gudstjensten i den församlings kyrka der de tillbringat sin ungdomstid. Men var det så att kontrahenterna voro från olika församlingar borde förevisningen gå av stapeln i den sockens kyrka der hon kom att residera som husmor. Inkomna i kyrkan borde de placera sig ytterst i de bänkar som tillhörde det hemman från vilket de voro komna. Kom någon sednare och ämnade ta plats fick denne längre stiga in. Om bruden burit krona på bröllopsdagen skulle den icke användas nu, utan i stället den så kallade "gåveduken" och som ifråga om en yngre person ej borde vara svart utan i någon ljus färg. Här fanns både gula hvita och de som hade en svagt röd färgnyans. Brudgummen borde av bruden ha erhållit Krage och rosett samt Manchetter och Manchettknappar och detta borde han vid tillfället vara iförd! Efter gudstjensten, och förrän menigheten troppade ut

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8470:49

Landskap: Blekinge Upptecknat av: August Holmberg
Härad: Bräkne Adress: Svängsta.
Socken: Asarums Berättat av:
Uppteckningsår: Född år 1860 i Björnamåla, Asarum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skulle så de nygifta i sakta mak skrida framåt/ sida om sida med *mot utgången*
varandra! Detta hette: " Bruden visade sig som ungmora " .Utkomna
på kyrkbacken förekom icke någon presentation eller något som kunde
föranleda folkskockning Utan de satte sig antingen upp i sin med-
hafda skjuts eller gingo till fots till sitt hem i all stillhet.
Men så länge denna plägsed var i bruk, hade det ansetts såsom en
skymf mot alla församlingsborna om denna förevisning uraktlåtits!

Inom Kyrkhult bibehölls detta bruk, ända fram på 1890 talet.
Men i Asarum hade det upphört långt förut.

Skriv endast på denna sida!